

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2005-2006

5 JUILLET 2006

Proposition de loi modifiant la loi du 5 septembre 1952 relative à l'expertise et au commerce des viandes et la loi du 14 août 1986 relative à la protection et au bien-être des animaux, en ce qui concerne les abattages rituels

AVIS

DE LA COMMISSION
DES AFFAIRES SOCIALES
PAR
MME DE SCHAMPHELAERE

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2005-2006

5 JULI 2006

Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 5 september 1952 betreffende de vleeskeuring en de vleeshandel en van de wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren, inzake rituele slachtingen

ADVIES

VAN DE COMMISSIE VOOR
DE SOCIALE AANGELEGENHEDEN
UITGEBRACHT DOOR
MEVROUW DE SCHAMPHELAERE

Composition de la commission / Samenstelling van de commissie :

Présidente / Voorzitter : Annemie Van de Casteele.

Membres / Leden :

SP.A-SPIRIT	Jacinta De Roeck, Christel Geerts, Fatma Pehlivan.
VLD	Nele Lijnen, Annemie Van de Casteele, Patrik Vankrunkelsven.
PS	Sfia Bouarfa, Jean Cornil, Marie-José Laloy.
MR	Jihane Annane, Jacques Brotchi, Marc Wilmots.
CD&V	Wouter Beke, Mia De Schampheleere.
Vlaams Belang	Frank Creyelman, Wim Verreycken.
CDH	Clotilde Nyssens.

Suppléants / Plaatsvervangers :

Mimount Bousakla, Bart Martens, Myriam Vanlerberghe, André Van Nieuwkerke.
Stéphanie Anseeuw, Margriet Hermans, Jeannine Leduc, Stefaan Noreilde.
Pierre Galand, Joëlle Kapompolé, Philippe Mahoux, Olga Zrihen.
Marie-Hélène Crombé-Berton, Christine Defraigne, Alain Destexhe, François Roelants du Vivier.
Etienne Schouppe, Jan Steverlynck, Erika Thijs.
Yves Buyse, Nele Jansegers, Karim Van Overmeire.
Christian Brotcorne, Francis Delpérée.

Voir :

Documents du Sénat :

3-808 - 2003/2004 :

N° 1 : Proposition de loi de M. Jean-Marie Dedecker.

3-808 - 2004/2005 :

N°s 2 à 4 : Amendements.

3-808 - 2005/2006 :

N° 5 : Amendements.

N° 6 : Avis du Conseil d'État.

Zie :

Stukken van de Senaat :

3-808 - 2003/2004 :

Nr. 1 : Wetsvoorstel van de heer Dedecker.

3-808 - 2004/2005 :

Nrs. 2 tot 4 : Amendementen.

3-808 - 2005/2006 :

Nr. 5 : Amendementen.

Nr. 6 : Advies van de Raad van State.

I. INTRODUCTION

La proposition de loi qui fait l'objet du présent avis a été envoyée à la commission des Finances et des Affaires économiques, qui a décidé le 4 mai 2005 de solliciter l'avis de la commission des Affaires sociales.

Les deux commissions ont organisé les 8 et 22 juin 2005 et le 26 avril 2006 diverses auditions sur la matière à l'examen. En outre, le 26 avril 2006, la commission des Finances et des Affaires économiques a décidé de solliciter l'avis du Conseil d'État, qui s'est prononcé le 21 juin 2006 (voir doc. Sénat, n° 3-808/6).

Entre-temps, la commission des Affaires sociales avait organisé, le 10 mai 2006, un échange de vues avec M. Dupont, ministre de la Fonction publique, de l'Intégration sociale, de la Politique des grandes villes et de l'Égalité des chances, et décidé d'attendre l'avis du Conseil d'État. Après avoir reçu celui-ci, la commission a examiné la matière en question au cours de ses réunions des 28 juin et 5 juillet 2006 en vue de rédiger le présent avis à l'intention de la commission des Finances et des Affaires économiques.

II. DISCUSSION GÉNÉRALE

Mme Pehlivan communique que le groupe sp.a peut se rallier pleinement au contenu de l'avis rendu par le Conseil d'État sur la matière en question.

M. Paque estime que, sur certains points, l'avis du Conseil d'État est très clair et que sur d'autres, il se borne à faire référence à la situation à l'étranger, notamment en France, où l'on parle non seulement de viande « *cashier* » mais aussi de viande « *glatt* ».

L'intervenant aimerait aussi connaître la réaction de l'auteur de la proposition de loi concernant l'avis du Conseil d'État.

M. Cornil souligne que le groupe PS a toujours recherché un équilibre entre la liberté de religion, d'une part, et le bien-être des animaux, d'autre part, et souscrit, lui aussi, à l'avis du Conseil d'État, en particulier, au point 4.2.3 de celui-ci, qui dispose :

« Enfin, la suppression de la dérogation à l'exigence d'étourdissement préalable en cas d'abattage rituel, si elle poursuit l'objectif légitime de mieux assurer le bien-être des animaux, porte une atteinte disproportionnée à la liberté de religion consacrée par l'article 9 de la Convention. (...) »

I. INLEIDING

Onderhavig wetsvoorstel werd overgezonden aan de commissie voor de Financiën en voor de Economische Aangelegenheden, die op 4 mei 2005 besliste om het advies van de commissie voor de Sociale Aangelegenheden in te winnen.

Beide commissies organiseerden op 8 en 22 juni 2005 en op 26 april 2006 verschillende hoorzittingen over deze aangelegenheid. Op 26 april 2006 besliste de commissie voor de Financiën en voor de Economische Aangelegenheden bovendien het advies van de Raad van State te vragen. Dit advies werd op 21 juni 2006 verstrekt (zie stuk Senaat, nr. 3-808/6).

De commissie voor de Sociale Aangelegenheden had intussen op 10 mei 2006 een gedachtewisseling met de heer Dupont, minister van Ambtenarenzaken, Maatschappelijke Integratie, Grootstedenbeleid en Gelijke Kansen en besliste het advies van de Raad van State af te wachten. Nadat dit advies werd ontvangen, besprak de commissie vervolgens tijdens haar vergaderingen van 28 juni en 5 juli 2006 deze aangelegenheid met het oog op het uitbrengen van voorliggend advies aan de commissie voor de Financiën en voor de Economische Aangelegenheden.

II. ALGEMENE BESPREKING

Mevrouw Pehlivan geeft aan dat de sp.a-fractie zich op het inhoudelijke vlak volledig kan aansluiten bij het advies dat de Raad van State over deze aangelegenheid heeft verstrekt.

De heer Paque meent dat het advies van de Raad van State enerzijds op sommige punten heel duidelijk is en er zich anderzijds toe beperkt om, voor andere punten, te verwijzen naar de situatie in het buitenland, met name in Frankrijk, waar niet enkel sprake is van « *koosjer* » vlees maar ook van « *glatt* » vlees.

Spreker wenst ook de reactie te kennen van de indiener van het wetsvoorstel op het advies van de Raad van State.

De heer Cornil benadrukt dat de PS-fractie steeds een evenwicht heeft gezocht tussen enerzijds de vrijheid van godsdienst en anderzijds het dierenwelzijn en sluit zich eveneens aan bij het advies van de Raad van State, meer in het bijzonder bij punt 4.2.3 van dit advies, dat onder meer bepaalt :

« Ten slotte wordt met de afschaffing van de afwijking van het vereiste van voorafgaande verdoving in geval van rituele slachting, teneinde het dierenwelzijn te bevorderen, op een onevenredige wijze afbreuk gedaan aan de vrijheid van godsdienst die is vastgelegd bij artikel 9 van het Verdrag. (...) »

Il se demande si l'auteur de la proposition de loi se rallie, lui aussi, à cette conclusion.

M. Vankrunkelsven est d'avis que la commission doit se prononcer sur divers points, à commencer par l'endroit où des abattages rituels peuvent être pratiqués. Il estime que la commission des Affaires sociales doit recommander, pour des raisons de santé publique, que les abattages rituels ne peuvent être pratiqués que dans des abattoirs, étant entendu qu'en égard au manque de capacité dans les abattoirs existants, la création de lieux d'abattage spécifiquement destinés aux abattages rituels peut être envisagée. Quoi qu'il en soit, il faudra, selon l'intervenant, assurer un contrôle suffisant des conditions d'hygiène et ne pas autoriser les abattages domestiques.

Un autre élément concerne l'instauration ou non de l'obligation d'étourdir préalablement l'animal. L'intervenant ne partage absolument pas l'avis de ceux qui prétendent que la liberté de religion doit être considérée comme un principe absolu, auquel l'ensemble des autres principes et valeurs régissant une société — comme, par exemple, l'égalité entre l'homme et la femme, l'intégrité du corps humain, mais aussi le bien-être des animaux — sont subordonnés.

D'un autre côté, il faut éviter qu'une communauté donnée de notre pays se sente visée dans sa pratique religieuse. Le bien-être des animaux ne peut donc pas, par ailleurs, être érigé en principe absolu.

L'intervenant propose, dès lors, que la commission précise dans son avis que les abattages rituels sans étourdissement préalable ne peuvent pas être interdits mais que dans tous les lieux où des abattages rituels sont pratiqués, il doit être possible d'étourdir les animaux avant de les abattre. Ce dernier élément devra être évalué à intervalles réguliers. De cette manière, on pourra stimuler l'abattage rituel avec étourdissement préalable sans aller d'emblée jusqu'à imposer l'interdiction absolue des abattages sans étourdissement. Il est préférable que l'autorité donne un signal positif plutôt que de sanctionner.

En conclusion, M. Vankrunkelsven estime qu'il faut tendre vers une proposition de loi équilibrée, qui permette de réaliser les objectifs de l'auteur tout en tenant compte des sensibilités propres aux diverses communautés de notre pays.

Mme De Schamphelaere estime que l'avis du Conseil d'État est intéressant en ce sens que, plutôt que de considérer la liberté de religion comme un droit fondamental absolu, il la met en balance avec d'autres droits et libertés, dont le bien-être des animaux, comme l'ont fait d'ailleurs d'autres instances juridic-

Hij vraagt zich af of ook de indiener van het wetsvoorstel het eens is met deze conclusie.

De heer Vankrunkelsven meent dat de commissie zich moet uitspreken over verschillende punten. Vooreerst is er de vraag waar rituele slachtingen kunnen plaatsvinden. Hij meent dat de commissie voor de Sociale Aangelegenheden, om redenen van volksgezondheid, dient te adviseren dat rituele slachtingen enkel maar kunnen gebeuren in slachthuizen met dien verstande dat, omwille van het gebrek aan capaciteit in de bestaande slachthuizen, voor rituele slachtingen specifiek daartoe ingerichte slachtplaatsen kunnen worden overwogen. Hoe dan ook moet er zijns inziens voldoende toezicht zijn op de hygiënische omstandigheden en mogen thuis-slachtingen niet worden toegelaten.

Een ander element is het al dan niet verplicht maken van een voorafgaande verdoving. Spreker is het absoluut niet eens met diegenen die menen dat de vrijheid van godsdienst als een absoluut beginsel moet worden beschouwd, waaraan alle andere principes en waarden die in een samenleving heersen — men denke bijvoorbeeld aan de gelijkheid tussen man en vrouw, aan de integriteit van het menselijk lichaam, maar ook aan het dierenwelzijn — ondergeschikt zijn.

Omgekeerd moet worden vermeden dat een bepaalde gemeenschap in ons land zich zou geveiseerd voelen wat de beleving van haar godsdienst betreft. Het welzijn van de dieren mag op zijn beurt dan ook niet als een absoluut beginsel naar voor worden geschoven.

Het lid stelt dan ook voor dat de commissie in haar advies zou vermelden dat rituele slachtingen zonder voorafgaande verdoving niet kunnen verboden worden maar dat op alle plaatsen waar rituele slachtingen plaatsvinden de mogelijkheid moet bestaan om de dieren te verdoven alvorens ze worden geslacht. Dit laatste element dient op regelmatige tijdstippen te worden geëvalueerd. Aldus kan het ritueel slachten met voorafgaande verdoving worden gestimuleerd, zonder dat meteen hoeft sprake te zijn van een volstrekt verbod op slachten zonder verdoving. Het is beter om vanuit de overheid een positief signaal te geven, eerder dan bestraffend op te treden.

Concluderend meent de heer Vankrunkelsven dat moet gestreefd worden naar een evenwichtig wetsvoorstel, dat de objectieven van de indiener kan realiseren maar ook rekening houdt met de gevoeligheden die leven in verschillende gemeenschappen in ons land.

Mevrouw De Schamphelaere is van oordeel dat het advies van de Raad van State in die zin belangwekkend is dat het, net zoals andere rechterlijke organen dit hebben gedaan in het kader van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, niet zozeer de

tionnelles dans le cadre de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales. Le Conseil conclut, dans son avis, que le recours à des méthodes particulières pour des rituels très spécifiques d'abattage d'animaux doit être possible pour que l'on puisse respecter pleinement la liberté de religion. Mais cela ne signifie pas pour autant que les méthodes particulières en question puissent aller à l'encontre du bien-être des animaux.

Le groupe CD&V plaide dès lors en faveur d'un contrôle le plus large possible de tous les abattages rituels. Les lieux d'abattage temporaires restent donc nécessaires car, pour certaines fêtes religieuses, la capacité est trop limitée. L'abattoir d'Anderlecht, par exemple, n'a qu'une capacité de 1200 abattages par jour, alors que pendant la fête du sacrifice, il faut procéder à 4300 abattages quotidiens. L'intervenante estime que l'Exécutif des musulmans doit contribuer à responsabiliser autant que possible la communauté islamique pour qu'il soit mis fin aux abattages illégaux. En outre, les personnes qui pratiquent des abattages rituels doivent suivre une formation spéciale à cet effet et disposer d'une attestation, de sorte que les abattages en question puissent faire l'objet d'un contrôle, de préférence par l'Exécutif des musulmans.

Mme Nyssens partage ce point de vue. Elle conteste l'affirmation selon laquelle le Conseil d'État aurait érigé en principe absolu la liberté de religion. Le Conseil d'État se rallie à la jurisprudence européenne en la matière, laquelle est elle-même basée sur l'évolution de ces pratiques au sein de la société française. Selon l'intervenante, il doit être possible de concilier le bien-être des animaux avec certains rites religieux et avec la liberté de religion. C'est pourquoi elle estime que la distinction que d'aucuns font entre les partisans de la liberté religieuse et les défenseurs du bien-être des animaux est artificielle et dénuée de pertinence.

L'oratrice se dit convaincue que les diverses communautés religieuses sont suffisamment attentives au bien-être des animaux et qu'elles souhaitent préserver ceux-ci de toute souffrance inutile. L'avis du Conseil d'État devrait les y aider, car il a analysé en profondeur la directive 93/119/CE du Conseil du 22 décembre 1993 sur la protection des animaux au moment de leur abattage ou de leur mise à mort et indique comment concilier le bien-être des animaux avec le respect des rites religieux. L'on peut dès lors parler d'un avis de principe.

Mme Nyssens rejoint par conséquent le Conseil d'État lorsqu'il conclut qu'il faut supprimer l'article 7 de la proposition de loi.

Mme Pehlivan fait remarquer que les villes et les communes qui ne possèdent pas d'abattoir mettent déjà

vrijheid van godsdienst als een absoluut grondrecht bestempelt maar wel de afweging maakt van dit recht ten opzichte van andere rechten en vrijheden, onder meer het dierenwelzijn. Het advies concludeert dat het gebruik van speciale methoden, die worden gebruikt voor zeer specifieke rituelen bij het slachten van dieren, mogelijk moeten zijn om de godsdienstvrijheid ten volle te kunnen respecteren. Dit hoeft evenwel niet te betekenen dat die speciale methoden ingaan tegen het dierenwelzijn.

De CD&V-fractie pleit dan ook voor een zo groot mogelijke controle op alle rituele slachtingen. Tijdelijke slachthinrichtingen blijven dan ook nodig omdat bij bepaalde religieuze feesten de capaciteit te klein is. Het slachthuis van Anderlecht bijvoorbeeld heeft slechts een capaciteit van 1 200 slachtingen per dag, terwijl er tijdens het offerfeest dagelijks 4 300 slachtingen moeten plaatsvinden. Spreekster meent dat de Moslimexecutieve moet meehelpen om zoveel als mogelijk om de islamitische gemeenschap te responsabiliseren opdat het illegaal slachten kan verdwijnen. Diegenen die rituele slachtingen uitvoeren moeten bovendien een speciale opleiding daartoe volgen en over een attest beschikken zodat een controle op deze slachtingen mogelijk is, bij voorkeur door de Moslimexecutieve.

Mevrouw Nyssens sluit zich hierbij aan. Zij is het niet eens met de bewering als zou de Raad van State de vrijheid van godsdienst als een absoluut beginsel hebben beschouwd. De Raad van State sluit zich aan bij de Europese rechtspraak over deze aangelegenheid, die op haar beurt gebaseerd is op ontwikkelingen in de Franse samenleving. Zij meent dat het mogelijk moet zijn om het dierenwelzijn te verzoenen met bepaalde godsdienstige riten en met de vrijheid van godsdienst. Zij meent daarom dat het onderscheid, dat door sommigen wordt gemaakt, tussen enerzijds de voorstanders van de godsdienstvrijheid en anderzijds de behouders van het dierenwelzijn, kunstmatig en niet ter zake doend is.

Spreekster is ervan overtuigd dat de verschillende religieuze gemeenschappen voldoende oog hebben voor het dierenwelzijn en willen vermijden dat dieren onnodig lijden. Het advies van de Raad van State helpt hen hierbij omdat de richtlijn 93/119/EG van de Raad van 22 december 1993 inzake de bescherming van dieren bij het slachten of doden op een grondige wijze werd geanalyseerd en aldus aangeeft hoe het welzijn van de dieren met de eerbiediging van religieuze riten wordt verzoend. Men kan dan ook gewagen van een principe-advies.

Mevrouw Nyssens is het dan ook eens met de conclusie van de Raad van State dat artikel 7 van het wetsvoorstel dient te worden weggelaten.

Mevrouw Pehlivan merkt op dat steden en gemeenten, die niet over een slachthuis beschikken, vandaag

tout en œuvre actuellement pour mettre à disposition des lieux d'abattage temporaires. Il ne faut en aucun cas supprimer cette possibilité, car elle permet de faire face aux problèmes de capacité des abattoirs permanents pendant les fêtes religieuses. L'intervenante suggère que le coût que doivent supporter les administrations locales puisse être totalement ou partiellement pris en charge par les autorités supérieures fédérales ou régionales.

M. Vankrunkelsven conteste ce point de vue. Il estime que le recours à ce service peut être subordonné au paiement d'une rétribution à charge de l'utilisateur. En outre, cette problématique relève de l'autonomie des administrations locales.

Il est d'avis que la règle générale qui doit prévaloir est que les abattages rituels doivent se faire dans un abattoir et que l'utilisation de lieux d'abattage temporaires ne peut être autorisée qu'à titre exceptionnel et par mesure transitoire, afin d'éviter que pour d'autres abattages, l'on ne se dirige également vers pareils lieux d'abattage temporaires. Une telle mesure transitoire est nécessaire en raison du manque de capacité des abattoirs actuels, mais à terme, elle devra être supprimée.

M. Cornil rappelle lui aussi que certaines instances, notamment la Région de Bruxelles-Capitale, font des efforts pour que les abattages rituels se passent dans les meilleures conditions d'hygiène. Le Service public fédéral Santé publique, Sécurité de la Chaîne alimentaire et Environnement a pris certaines initiatives en la matière. Tout abattage rituel à domicile est interdit. Pour pallier le manque de capacité, certains services sont d'ores et déjà proposés par le secteur privé. Il estime que la commission devra tenir compte de ces éléments lorsqu'elle formulera son avis.

M. Dedecker souligne que la proposition de loi n° 3-808 ne porte pas seulement sur la problématique des abattoirs et de l'étourdissement préalable à l'abattage, mais aussi sur la traçabilité de la viande. Actuellement, il n'y a pas de traçabilité dans le cas des abattages rituels. L'AFSCA a adopté une position très claire en la matière.

L'intervenant conteste qu'il y ait un problème de capacité dans les abattoirs. Pendant la fête du sacrifice, il y a suffisamment de capacité pour satisfaire en trois jours à toutes les demandes d'abattage rituel. Il estime que la solution des lieux d'abattage mobiles agréés temporairement ne peut être envisagée qu'à titre de mesure transitoire. Il ne faut certainement pas suivre l'exemple montré par la Région de Bruxelles-Capitale, qui a mis en place, en 2006, des lieux d'abattage temporaires.

reeds inspanningen doen om tijdelijke slachthinrichtingen ter beschikking te stellen. Dit kan de capaciteitsproblemen van de permanente slachthuizen tijdens religieuze feesten opvangen en deze mogelijkheid mag daarom zeker niet verdwijnen. Zij suggereert dat de financiële kost die zulks voor de lokale besturen met zich meebrengt geheel of gedeeltelijk kan worden gedragen door de hogere overheden op federaal of gewestelijk vlak.

De heer Vankrunkelsven is het hiermee niet eens. Hij meent dat het gebruik van deze dienstverlening afhankelijk kan worden gemaakt van een retributie in hoofde van de gebruiker. Bovendien valt dit onder de autonomie van de lokale besturen.

Hij is van mening dat als algemene regel moet gelden dat rituele slachtingen in een slachthuis dienen plaats te vinden en dat het gebruik van tijdelijke slachthinrichtingen slechts uitzonderlijk en bij wijze van overgangsmaatregel kan worden toegestaan, om te vermijden dat men ook voor andere slachtingen een beroep zal doen op dergelijke tijdelijke inrichtingen. Een dergelijke overgangsmaatregel is nodig omwille van de te beperkte capaciteit van de bestaande slachthuizen, maar dient op termijn te verdwijnen.

Ook de heer Cornil herinnert eraan dat bepaalde overheden, zoals bijvoorbeeld het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, inspanningen doen om het ritueel slachten in de beste hygiënische omstandigheden te laten plaatsvinden. Ook de federale overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu heeft bepaalde initiatieven terzake genomen. Rituele slachtingen die thuis plaatsvinden zijn hoe dan ook verboden. Om het tekort aan capaciteit op te vangen worden vanuit de private sector nu reeds bepaalde diensten aangeboden. De commissie dient zijns inziens met deze elementen rekening te houden bij de formulering van het advies.

De heer Dedecker vestigt de aandacht op het feit dat het wetsvoorstel nr. 3-808 niet enkel betrekking heeft op de problematiek van de slachthuizen en van de verdooving voorafgaand aan de slachting, maar ook op de traceerbaarheid van het vlees. Dit laatste element is op dit ogenblik onbestaande voor wat het rituele slachten betreft. Het FAVV heeft hierover een duidelijk standpunt ingenomen.

Spreeker betwist dat er zich een probleem zou stellen op het vlak van de capaciteit in de slachthuizen. Tijdens het offerfeest is er voldoende capaciteit om op drie dagen alle vragen tot rituele slachting op te vangen. De oplossing van tijdelijke, mobiele slachthinrichtingen kan zijns inziens enkel worden overwogen bij wijze van overgangsmaatregel. Het voorbeeld van de tijdelijke slachthinrichtingen, zoals die door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werden georganiseerd in 2006, verdient zeker geen navolging.

M. Dedecker se propose d'organiser une concertation préalable avec diverses parties sur la problématique de l'étourdissement préalable. Il pense que l'avis du Conseil d'État n'est pas la panacée et espère que le monde politique ne s'inclinera pas devant un avis qui érige la liberté de religion en un droit absolu.

Mme Nyssens conteste que l'avis du Conseil d'État érige la liberté de religion en droit absolu. Le Conseil d'État a seulement soupesé les différents droits fondamentaux et a estimé que l'exigence d'étourdissement porterait une atteinte disproportionnée à la liberté de religion.

Mme Van de Castele propose que, pour ce qui est des abattages à domicile, de la capacité des abattoirs et des contrôles vétérinaires, la commission souscrive aux conclusions générales et aux recommandations qui figurent dans l'avis n° 37-2005 du Comité scientifique de l'Agence fédérale pour la sécurité de la chaîne alimentaire. Elle constate que les commissaires ont des avis partagés sur la question d'une interdiction éventuelle des abattages rituels sans étourdissement préalable. Elle suggère enfin que la commission plaide pour un élargissement de l'offre d'infrastructures permettant de réaliser des abattages rituels avec étourdissement.

III. DISCUSSION DE LA PROPOSITION D'AVIS

Sur la base de la discussion générale, il est proposé d'émettre l'avis suivant à l'intention de la commission des Finances et des Affaires économiques :

«La Commission des Affaires sociales émet, à l'intention de la Commission des Finances et des Affaires économiques, l'avis suivant :

1. La Commission, pour ce qui est de l'abattage à domicile et de l'expertise obligatoire des moutons et des chèvres pour les besoins du propriétaire et de sa famille, se rallie aux conclusions et recommandations générales contenues dans l'avis n° 37-2005 du Comité scientifique de l'Agence fédérale pour la sécurité de la chaîne alimentaire, qui s'énonce comme suit :

« (...) le Comité scientifique estime qu'il n'est plus justifié d'autoriser des abattages à domicile de petits ruminants. Concernant les lieux d'abattage temporaires, le Comité scientifique estime que, dans la situation actuelle (capacités d'abattage insuffisantes dans les abattoirs agréés), il n'est pas justifié de les interdire. Toutefois, le Comité scientifique attire l'attention des autorités sur la nécessité de renforcer

De heer Dedecker neemt zich voor om over de problematiek van de voorafgaande verdoving voorafgaand overleg te plegen met verschillende partijen. Hij meent dat het advies van de Raad van State niet zaligmakend is en hoopt dat de politieke wereld zich niet zomaar zal neerleggen bij een advies dat de vrijheid van godsdienst absoluut maakt.

Mevrouw Nyssens betwist dat het advies van de Raad van State zulks zou poneren. De Raad van State heeft enkel een afweging gemaakt van verschillende fundamentele rechten ten opzichte van mekaar en stelt dat de verplichting om te verdoven op een onevenredige wijze zou afbreuk zou doen aan de vrijheid van godsdienst.

Mevrouw Van de Castele stelt voor dat de commissie zich, wat de thuisvlachtingen, de capaciteit van de slachthuizen en de veterinaire controles betreft, zou aansluiten bij de algemene conclusies en aanbevelingen van het advies nr. 37-2005 van het Wetenschappelijk Comité van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen. Wat een eventueel verbod op ritueel slachten zonder voorafgaande verdoving betreft, stelt zij vast dat de meningen in de commissie verdeeld zijn. Zij suggereert ten slotte dat de commissie zou pleiten voor de uitbreiding van het aanbod aan infrastructuur om rituele slachtingen met verdoving mogelijk te maken.

III. BESPREKING VAN HET VOORSTEL VAN ADVIES

Op basis van de algemene bespreking wordt voorgesteld het volgend advies te verstrekken aan de commissie voor de Financiën en voor de Economische Aangelegenheden :

«De commissie voor de Sociale Aangelegenheden verstrekt het volgend advies aan de commissie voor de Financiën en voor de Economische Aangelegenheden :

1. De commissie sluit zich, wat de thuisvlachting en de verplichte keuring van schapen en geiten voor de behoeften van de eigenaar en zijn gezin betreft, aan bij de algemene conclusies en aanbevelingen van het advies nr. 37-2005 van het Wetenschappelijk Comité van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, die luiden als volgt :

« (...) meent het Wetenschappelijk Comité dat het niet langer gerechtvaardigd is de thuisvlachting van kleine herkauwers toe te staan. Wat de tijdelijk erkende slachtplaatsen betreft, meent het Wetenschappelijk Comité dat het in de huidige omstandigheden (onvoldoende slachtcapaciteit in erkende slachthuizen) niet gerechtvaardigd is deze te verbieden. Het Wetenschappelijk Comité wijst de overheid evenwel op

l'identification et l'enregistrement des petits ruminants ainsi que le contrôle vétérinaire, notamment par l'instauration d'un examen ante- et post-mortem des animaux et de leurs carcasses afin d'assurer un niveau de surveillance sanitaire approprié tant au niveau de la santé publique (zoonoses) que de la santé animale. »

2. La Commission insiste sur l'importance du bien-être des animaux. Elle se rallie à l'avis du Conseil d'État, selon lequel une interdiction des abattages rituels sans étourdissement préalable porte une atteinte disproportionnée à la liberté de religion.

3. La Commission considère néanmoins que l'offre d'infrastructures permettant de réaliser des abattages rituels avec étourdissement doit être élargie. »

M. Dedecker estime que, même si le Comité scientifique de l'Agence fédérale pour la sécurité de la chaîne alimentaire insiste sur la nécessité de garantir la traçabilité et le contrôle de la viande dans les lieux d'abattage temporaires, il sera très difficile de mettre cela en pratique sur le terrain.

Mme De Schamphelaere se demande si, au cas où on s'alignerait sur les conclusions générales et les recommandations de l'avis n° 37-2005 du Comité scientifique de l'Agence fédérale pour la sécurité de la chaîne alimentaire, les directives internes de l'agence relatives à l'abattage à domicile d'un animal, qui ne sont entrées en vigueur qu'au 1er décembre 2004 et qui prévoient la délivrance, par l'administration communale, d'une autorisation préalable ainsi qu'une obligation d'enregistrement, deviendraient caduques. L'abattage à domicile de porcelets et de porcs relève-t-il aussi de cette recommandation ?

Mme Van de Castele réplique que l'avis n° 3-2005 ne concerne que l'abattage à domicile et l'expertise obligatoire des moutons et des chèvres pour les besoins du propriétaire et de sa famille.

Mme Nyssens se demande si un avis de la commission recommandant d'élargir l'offre d'infrastructures permettant de réaliser des abattages rituels avec étourdissement ne pourrait pas être interprété comme une volonté, de la part des autorités publiques, de se substituer aux organisations religieuses, qui ont elles-mêmes élaboré des lignes directrices sur la manière de procéder à un abattage rituel. L'intervenant doute que pareil avis ait la moindre utilité sur le terrain.

M. Paque doute lui aussi que celui qui procéderait à un abattage avec étourdissement préalable soit reconnu par le culte en question.

M. Vankrunkelsven souligne que les auditions organisées conjointement par la commission des

de noodzaak om de identificatie en de registratie van kleine herkauwers alsook de veterinaire controle te verscherpen, met name via de invoering van een ante en post mortem onderzoek van dieren en karkassen om een gepast niveau van gezondheidsbewaking te garanderen met betrekking tot zowel de volksgezondheid (zoonosen) als de diergezondheid. »

2. De commissie wijst op het belang van het dierenwelzijn. De commissie sluit zich aan bij het advies van de Raad van State, dat stelt dat een verbod op het ritueel slachten zonder voorafgaande verdoving op een onevenredige wijze afbreuk doet aan de vrijheid van godsdienst.

3. Niettemin stelt de commissie dat het aanbod aan infrastructuur om rituele slachtingen met verdoving mogelijk te maken moet worden uitgebreid. »

De heer Dedecker meent dat, wanneer het Wetenschappelijk Comité van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen wijst op de noodzaak van traceerbaarheid en controle op het vlees bij tijdelijke slachtinrichtingen, dit op het terrein zeer moeilijk uitvoerbaar zal blijken.

Mevrouw De Schamphelaere vraagt zich af of, wanneer de algemene conclusies en aanbevelingen van het advies nr. 37-2005 van het Wetenschappelijk Comité van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen zouden worden gevolgd, dit met zich zou meebrengen dat ook de interne richtlijnen van het Agentschap met betrekking tot het thuis slachten van een dier, die pas in werking zijn getreden op 1 december 2004 en die in een voorafgaande vergunning van de gemeente en een registratieplicht voorzien, vervallen. Valt de thuis slachting van biggetjes en varkens ook onder deze aanbeveling ?

Mevrouw Van de Castele repliceert dat het advies nr. 3-2005 enkel betrekking heeft op de thuis slachting en verplichte keuring van schapen en geiten voor de behoeften van de eigenaar en zijn gezin.

Mevrouw Nyssens vraagt zich af of, indien de commissie zou adviseren om het aanbod aan infrastructuur om rituele slachtingen met verdoving mogelijk te maken uit te breiden, dit niet zou betekenen dat de overheid zich in de plaats stelt van de religieuze organisaties, die zelf richtlijnen hebben uitgewerkt over de wijze waarop de rituele slachting moet verlopen. Zij betwijfelt een dergelijk advies op het terrein enig nut zou hebben.

Ook de heer Paque betwijfelt of iemand die met voorafgaande verdoving slacht, wel wordt erkend door de betrokken eredienst.

De heer Vankrunkelsven wijst erop dat uit de hoorzittingen, die de commissie voor de Financiën en

Finances et des Affaires économiques et la commission des Affaires sociales ont révélé qu'en maints endroits de la planète, notamment au Maroc et en Nouvelle-Zélande, les animaux sont étourdis avant d'être abattus sans que l'on juge cette pratique contraire à la tradition religieuse. Il s'agit d'ailleurs là d'une décision qui appartient aux ministres du culte et dans laquelle les pouvoirs publics n'ont pas à s'immiscer.

Le point 1 de la proposition d'avis est adopté par 12 voix contre 1.

Le point 2 de la proposition d'avis est adopté par 8 voix contre 4 et 1 abstention.

Le point 3 de la proposition d'avis est rejeté par 5 voix contre 5 et 2 abstentions.

IV. AVIS

«La Commission des Affaires sociales émet, à l'intention de la Commission des Finances et des Affaires économiques, l'avis suivant :

1. La Commission, pour ce qui est de l'abattage à domicile et de l'expertise obligatoire des moutons et des chèvres pour les besoins du propriétaire et de sa famille, se rallie aux conclusions et recommandations générales contenues dans l'avis n° 37-2005 du Comité scientifique de l'Agence fédérale pour la sécurité de la chaîne alimentaire, qui s'énonce comme suit :

« (...) le Comité scientifique estime qu'il n'est plus justifié d'autoriser des abattages à domicile de petits ruminants. Concernant les lieux d'abattage temporaires, le Comité scientifique estime que, dans la situation actuelle (capacités d'abattage insuffisantes dans les abattoirs agréés), il n'est pas justifié de les interdire. Toutefois, le Comité scientifique attire l'attention des autorités sur la nécessité de renforcer l'identification et l'enregistrement des petits ruminants ainsi que le contrôle vétérinaire, notamment par l'instauration d'un examen ante- et post-mortem des animaux et de leurs carcasses afin d'assurer un niveau de surveillance sanitaire approprié tant au niveau de la santé publique (zoonoses) que de la santé animale. »

2. La Commission insiste sur l'importance du bien-être des animaux. Elle se rallie à l'avis du Conseil d'État, selon lequel une interdiction des abattages rituels sans étourdissement préalable porte une atteinte disproportionnée à la liberté de religion.

voor de Economische Aangelegenheden samen met de commissie voor de Sociale Aangelegenheden heeft georganiseerd, is gebleken dat op heel wat plaatsen in de wereld, onder andere in Marokko of in Nieuw-Zeeland, de geslachte dieren voorafgaand worden verdoofd zonder dat dit in tegenspraak wordt geacht met de religieuze voorschriften. Dit laatste is overigens een aangelegenheid van de bedienaars van de erediensten, waar de overheid zich niet dient in te mengen.

Punt 1 van het voorstel van advies wordt aangenomen met 12 stemmen tegen 1 stem.

Punt 2 van het voorstel van advies wordt aangenomen met 8 tegen 4 stemmen bij 1 onthouding.

Punt 3 van het voorstel van advies wordt verworpen met 5 tegen 5 stemmen bij 2 onthoudingen.

IV. ADVIES

De commissie voor de Sociale Aangelegenheden verstrekt het volgend advies aan de commissie voor de Financiën en voor de Economische Aangelegenheden :

1. De commissie sluit zich, wat de thuisvlachting en de verplichte keuring van schapen en geiten voor de behoeften van de eigenaar en zijn gezin betreft, aan bij de algemene conclusies en aanbevelingen van het advies nr. 37-2005 van het Wetenschappelijk Comité van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, die luiden als volgt :

« (...) meent het Wetenschappelijk Comité dat het niet langer gerechtvaardigd is de thuisvlachting van kleine herkauwers toe te staan. Wat de tijdelijk erkende slachtplaatsen betreft, meent het Wetenschappelijk Comité dat het in de huidige omstandigheden (onvoldoende slachtcapaciteit in erkende slachthuizen) niet gerechtvaardigd is deze te verbieden. Het Wetenschappelijk Comité wijst de overheid evenwel op de noodzaak om de identificatie en de registratie van kleine herkauwers alsook de veterinaire controle te verscherpen, met name via de invoering van een ante en post mortem onderzoek van dieren en karkassen om een gepast niveau van gezondheidsbewaking te garanderen met betrekking tot zowel de volksgezondheid (zoonosen) als de diergezondheid. »

2. De commissie wijst op het belang van het dierenwelzijn. De commissie sluit zich aan bij het advies van de Raad van State, dat stelt dat een verbod op het ritueel slachten zonder voorafgaande verdoving op een onevenredige wijze afbreuk doet aan de vrijheid van godsdienst.

Le présent avis a été adopté à l'unanimité des 10 membres présents.

*
* *

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité des 10 membres présents.

La rapporteuse,
Mia DE SCHAMPHELAERE. *La présidente,*
Annemie VAN de CASTEELE.

Dit advies wordt aangenomen met eenparigheid van de 10 aanwezige leden.

*
* *

Dit verslag is goedgekeurd met eenparigheid van de 10 aanwezige leden.

De rapporteur,
Mia DE SCHAMPHELAERE. *De voorzitter,*
Annemie VAN de CASTEELE.